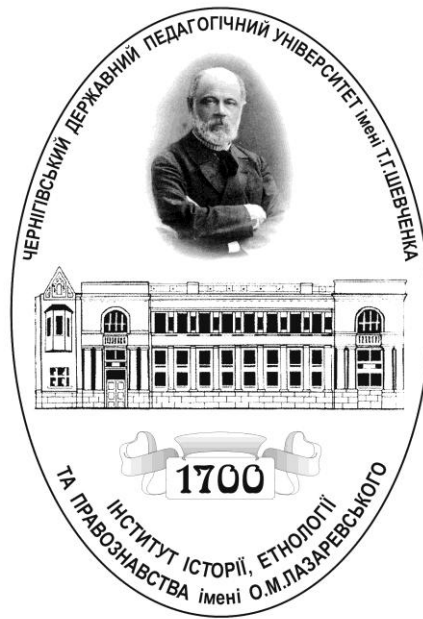

Чернігівський державний педагогічний університет
імені Т.Г.Шевченка
Інститут історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського

Кафедра педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін

Боровик А.М., Кулик І.О.

Педагогічна практика V курс

Інформаційний пакет матеріалів для організації навчання за кредитно-модульною системою

Чернігів 2009

Пояснювальна записка

Педагогічна практика студентів вищих навчальних закладів є невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців-педагогів. Практика проводиться в базових закладах освіти. В процесі педагогічної практики студенти оволодівають професійними вміннями і навичками, творчо застосовують набуті психолого-педагогічні та історичні знання.

Метою практики є оволодіння студентами сучасними технологіями навчання і виховання в загальноосвітніх школах, формування потреби у самовдосконаленні.

Педагогічна практика на V курсі займає важливе місце у підготовці студентів до роботи в школі і проходить в умовах максимально наближених до майбутньої професійної діяльності.

Завдання практики:

- формування професійних компетенцій;
- встановлення зв'язків між теоретичними знаннями, отриманими при вивченні психолого-педагогічних, історичних дисциплін і практичною діяльністю;
- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної і методичної роботи в загальноосвітніх закладах;
- надання допомоги вчителям, класним керівникам;
- вивчення вікових та індивідуальних особливостей школярів;
- формування творчого підходу до педагогічної діяльності.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

(за вимогами ECTS)

ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Предмет : педагогічна практика

Курс: Навчальний	Напрям, Освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів ECTS: 5 Модулів: 2 Змістовних модулів: 2 Загальна кількість годин: 135 Тижневих годин: 27	0101 Педагогічна освіта бакалавр	Нормативний 10-й семестр Самостійна практична робота студентів: Вид контролю: залік.

МЕТА:

- закріплення, поглиблення й застосування на практиці психолого-педагогічних знань, які студенти набувають під час вивчення педагогічних дисциплін (“Педагогіка”, “Вікова та педагогічна психологія”, “Методика виховної роботи”, “Шкільний курс історії”, “Методика викладання історії” та ін.);

- вивчення роботи загально-освітніх навчального закладу та класу, до якого прикріплений студент;

- ознайомлення з веденням шкільної документації (щоденників, класних журналів, особових справ учнів);

- формування необхідних вмінь і навичок, необхідних для діяльності вчителя-предметника та класного керівника;

- виховання відповідального ставлення до педагогічної діяльності, толерантного ставлення до дітей;

- вивчення студентами психологічних особливостей учнів класу.

Згідно з вимогами Державного стандарту підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”, фахівець повинен вміти:

– аналізувати навчальне заняття, правильно визначати його структуру, тип;
– самостійно знаходити джерела і складати конспект уроків та виховних заходів;

– тактовно спілкуватися з вчителями та представниками адміністрації школи;

– працювати як з окремою дитиною, так і з групою учнів;

– планувати та проводити виховну роботу, різноманітні групові справи;

– розв’язувати педагогічні ситуації і проблеми, що виникають у процесі навчально-виховної роботи;

– творчо застосовувати у виховній роботі здобуті знання;

- здійснити виховний вплив на дітей різних вікових та соціальних груп, рівнів інтелектуального та фізичного розвитку, дітей яким притаманна асоціальна модель поведінки;
- співпрацювати з батьками учнів і надавати їм необхідну педагогічну допомогу;

Терміни проходження педагогічної практики:

11 тижнів, 10-й семестр

I модуль – 1 – 6 тиждень практики, II модуль 7 – 11 тиждень

Організація та проведення педагогічної практики студентів на V курсі

Студенти V курсу історичного факультету проходять педагогічну практику в 10-11 класах загальноосвітніх закладів м. Чернігова протягом 11 тижнів. Тривалість робочого дня практиканта в школі становить не менше 6 годин. Студенти-практиканти мають проводити всі заплановані в календарному плані уроки історії, здійснювати виховну роботу за різними напрямками, виконувати всі види робіт, пов'язані з діяльністю вчителя предметника і класного керівника

Кожен студент прикріплюється до класу, в якому виконує обов'язки вчителя предметника і класного керівника.

Перед початком практики проводиться настановча конференція, де визначається мета і завдання практики, терміни її проведення, види і форми педагогічної діяльності студентів, порядок обліку й оцінки їхньої роботи, обов'язки студента-практиканта.

Результати підводяться на захисті педпрактики.

При оцінюванні діяльності студентів враховується рівень психолого-педагогічної і методичної підготовки майбутнього вчителя, якість виконання завдань практики, ступінь оволодіння педагогічними вміннями і навичками, якість оформлення документації.

Обов'язки студента-практиканта

1. Студент-практикант зобов'язаний своєчасно з'явитися у школу і завершити практику у визначений термін. Тривалість робочого дня практиканта у школі становить 6 годин.
2. Протягом першого тижня практики студент повинен скласти індивідуальний план роботи та повідомити методисту розклад уроків, що будуть ним проводитись.
3. Студент повинен якісно виконувати всі види робіт, передбачені програмою та індивідуальним планом роботи (проводити всі уроки історії за календарним планом; виховні заходи, передбачені планом роботи класного керівника; відвідувати уроки з історії та інших предметів у закріпленому класі; проводити індивідуальну роботу з учнями класу; відвідувати позаурочні заходи у закріпленому класі; вивчати досвід роботи вчителів предметників).
4. Під час практики студент дотримується правил внутрішнього розпорядку школи, виконує розпорядження адміністрації школи, керівника педпрактики і методиста.
5. Студент-практикант веде облік проведеної роботи, готує звітну документацію, у визначений термін подає її методистові.

Обов'язки методиста

1. Бере участь в настановній конференції з питань педпрактики.
2. Спільно з директором школи чи його заступником з навчально-виховної роботи розподіляє студентів по класах у перший день практики, затверджує індивідуальні плани роботи студентів, контролює їх виконання.
3. Здійснює методичну допомогу студентам при підготовці до уроку та написанні плану-конспекту уроку.
4. Відвідує уроки, позакласні заняття з історії, виховні заходи, а також проводить їх аналіз.
5. Забезпечує проведення студентами різного типу уроків і позакласних занять, консультує студентів під час підготовки до уроків і виховних заходів, перевіряє і затверджує їхні плани та конспекти, відвідує уроки і виховні заходи, аналізує та оцінює їх.
6. Надає допомогу студентам в організації індивідуальної роботи з учнями.
7. Надає науково-методичну допомогу вчителям школи в організації роботи зі студентами-практикантами. Методист має право знімати до 20 балів за порушення студентами-практикантами трудової дисципліни.
8. У ході захисту педагогічної практики дає характеристику на студента-практиканта та оцінює його діяльність.
9. Після захисту педпрактики методист подає керівнику практики звіт, в якому вказує результати проходження практики та пропозиції щодо її вдосконалення.

Зміст навчально-виховної практики студентів V курсу

Головним завданням педпрактики є оволодіння студентами уміннями і навичками підготовки та проведення уроків з історії, а також різних виховних заходів. Протягом першого тижня педпрактики студенти знайомляться із школою, класом, складають індивідуальні плани роботи.

Комплексне вивчення навчально-виховної роботи школи, особливостей класу та окремих учнів передбачає:

- знайомство з основними напрямками роботи школи, бесіда з адміністрацією школи;
- знайомство з учителями, класними керівниками;
- аналіз планів роботи школи, детальне знайомство з програмою і підручниками з історії;
- знайомство з матеріальною базою школи;
- вивчення особових справ учнів, щоденників, класних журналів;
- спостереження за учнями під час відвідування уроків з різних предметів і позакласних заходів в закріпленому класі;
- ознайомлення з розкладом занять;
- бесіди з учнями, педагогами, батьками;
- складання і затвердження індивідуальних планів роботи;

Навчальна робота з предмету:

I. Підготовка уроків історії:

- а) визначення освітньо-виховних завдань уроку;
- б) аналіз відповідності методів навчання віковим особливостям учнів;
- в) визначення структури уроку і оптимального використання часу на кожний структурний компонент;
- г) логічність і послідовність викладу історичного матеріалу;
- д) ефективність методичних прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів;
- е) аналіз методичних прийомів і форм перевірки навчальних досягнень учнів.

2. Проведення уроків історії за календарним планом:

- а) вибір типу уроку та основних методів і прийомів його проведення;
  - б) розробку і написання плану-конспекту;
  - в) постановку пізнавального завдання на початку уроку;
  - г) виготовлення і використання дидактичних матеріалів;
  - д) підготовку завдань для різних форм перевірки знань і умінь учнів;
  - е) розробку творчих завдань для учнів;
  - є) підготовку питань для проведення бесіди з учнями з метою закріплення і узагальнення вивченого матеріалу.
3. Відвідування та аналіз уроків та інших видів занять з історії, що проводять вчителі-предметники та студенти-практиканти.
4. Допомога вчителю в оформленні кабінету історії, виготовлення наочності.

Виховна робота:

- систематична індивідуальна робота з учнями;
- вивчення педагогічної структури учнівського колективу;
- відвідування та аналіз виховних заходів;
- підготовка і проведення різноманітних видів виховної роботи з учнями;
- участь у виконанні плану виховної роботи;
- участь в роботі з батьками учнів, вивчення умов виховання в сім'ї.
- систематична індивідуальна робота з учнями;
- відвідування і аналіз позакласних заходів з історії;
- підготовка і проведення окремих видів позакласної роботи з предмету (керівництво гуртком, організація історичних олімпіад, проведення конференцій, тематичних вечорів, тощо.)

Методична та науково-дослідна робота:

- вивчення передового педагогічного досвіду;
- вивчення плану роботи школи, календарних планів вчителів історії, плану виховної роботи класного керівника, плану роботи методичних об'єднань та семінарів класних керівників;

- систематичний огляд нової методичної літератури з педагогіки, психології та методики викладання історії;
- збір матеріалів з теми магістерської роботи;
- аналіз своєї педагогічної діяльності і ведення щоденника педпрактики.

Звітна документація студента-практиканта

Після закінчення педпрактики студент надає методисту таку документацію:

- журнал педагогічної практики із звітом про проведену роботу;
- характеристику на практиканта, підписану директором школи, учителем історії, класним керівником і завірену печаткою школи;
- конспекти усіх проведених уроків;
- конспекти виховних заходів;
- психолого-педагогічну характеристику на клас;
- наочні посібники або дидактичний матеріал.

Підсумки й оцінка педагогічної практики

Завершальним етапом практики є її захист, який відбувається за графіком деканату. До визначеного часу захисту педпрактики студент має подати своєму методисту з історії всю звітну документацію.

У ході захисту студент інформує членів комісії про виконану роботу та проблеми, що мали місце під час практики, відповідає на поставлені питання.

Методист дає характеристику роботи студента і на основі перевірки звітної документації та відвіданих уроків і виховних заходів пропонує оцінку роботи студента. Члени комісії у випадку незгоди із запропонованою оцінкою шляхом голосування (більшістю голосів) оцінюють студента. При оцінюванні діяльності студента враховується рівень теоретичної підготовки майбутнього вчителя, якість виконання завдань практики, ступінь оволодіння педагогічними уміннями і навичками, ставлення до учнів, дисциплінованість студента, якість оформлення звітної документації.

Зміст педагогічної практики на V курсі (10 семестр)

№	Види діяльності	I модуль	II модуль
1.	Підготовка і проведення всіх уроків з історії за календарним планом	не менше 10-ти уроків протягом 1 – 6 тижня практики	не менше 10-ти уроків протягом 7 – 11 тижня практики
2.	Підготовка і проведення виховних заходів	не менше 4-х	не менше 4-х
3.	Відвідання уроків з історії та інших предметів у закріпленому класі	постійно	постійно
4.	Відвідування позаурочних заходів, класних годин	постійно	постійно
5.	Індивідуальна робота з учнем класу	постійно	постійно

6.	Аналіз методичної літератури та вивчення досвіду роботи вчителів.	постійно	постійно
7.	Пошук інформації, виготовлення наочних засобів навчання.	постійно	постійно

КРИТЕРІЇ

оцінювання роботи студентів під час проходження практики студентів за кредитно-модульною системою:

- 1. Відвідування навчальних занять із аналізом і записом у щоденнику – від 0 – 2 балів.**
- 2. Аналіз методичної літератури та вивчення досвіду роботи вчителів – від 0 – 2 балів.**
- 3. Підготовка та проведення уроку з історії (див. додаток 1, 2, 4) – від 0 – 5 балів.**
- 4. Підготовка та проведення виховного заходу – від 0 – 5 балів.**
- 5. Індивідуальна робота з учнями – від 0 – 5 балів.**
- 6. Підготовка і захист звітної документації – від 0 – 5 балів.**
- 7. Виготовлення наочних засобів навчання – від 0 – 3 балів.**
- 8. Ведення, підготовка і захист звітної документації – від 0 – 5 балів.**

Урок оцінюється у 5 балів, коли студент:

- виявив уміння самостійно і творчо готуватись до уроку;
- оптимально визначив мету, тип, завдання уроку;
- раціонально поєднав розвивальні, освітні й виховні цілі;
- визначив оптимальний зміст уроку відповідно до вимог навчальної програми і цілей уроку, з урахуванням вікових особливостей учнів;
- раціональний вибір методів, прийомів і засобів навчання, стимулювання і контролю; оптимальний вибір форм організації навчання, що забезпечив максимальну пізнавальну активність учнів;
- реалізація на уроці дидактичних принципів;
- використання на уроці методичних прийомів, що забезпечують розвиток учнів;
- застосування різноманітних міжпредметних зв'язків;
- раціональне використання робочого часу на всі структурні елементи уроку;
- забезпечив розв'язання учнями творчих завдань;
- виготовив наочні посібники і вдало використав їх на уроці;
- індивідуальний підхід до учнів;
- учні засвоїли основний матеріал на уроці;
- уміло керував увагою учнів;
- дотримувався вимог єдиного мовного режиму;

- забезпечив диференційований підхід до оцінювання результатів навчальних досягнень учнів.

Урок оцінюється у 4 бали, коли студент:

- виявив уміння добре готуватися до уроку, користуючись незначною допомогою вчителя чи методиста;
- поєднував словесні, наочні, практичні методи навчання; репродуктивну і творчу діяльність; індивідуальну, групову і фронтальну форми організації навчання;
- провів урок на належному методичному і науковому рівнях;
- використовував ефективні методи і прийоми, але не досить творчо; на уроці мали місце методичні недоліки, які однак суттєво не порушили навчального процесу;
- на уроці дисципліна була добра, учні активно працювали, але їх активність була на окремих етапах уроку незначною;
- мети уроку студент досягнув.

Урок оцінюється у 3 бали, коли студент:

- урок за своїм змістом методично і науково витриманий, однак практикант допускав методичні неточності;
- під час уроку практикант не зумів організувати активної пізнавальної діяльності учнів;
- наочність використовувалась в основному вірно, але мали місце окремі недоліки (слабке керівництво процесом сприймання, нечіткі словесні пояснення, недостатнє осмислення сприйнятого);
- під час проведення уроку практикант допускав помилки в організації навчальної діяльності і це позначилось негативно на знаннях учнів;
- мали місце порушення учнями дисципліни, а практикант у ряді випадків або не реагував на це, або не зумів підтримати належного порядку;
- однак, незважаючи на допущені недоліки, було частково досягнуто навчальної, розвиваючої і виховної мети.

Урок оцінюється у 2 бали, коли студент:

- студент допускав помилки у визначенні освітньо-виховної мети уроку;
- урок проведено на низькому науковому і методичному рівнях, студент виявив незнання фактичного матеріалу;
- проводячи урок, практикант допустив грубі методичні помилки, внаслідок яких учні не засвоїли навчального матеріалу;
- мова практиканта нечітка; не дотримано вимог єдиного мовного режиму;
- дисципліна на уроці була погана, а практикант виявив безпорадність і не зумів налагодити її;
- не використовував активні й інтерактивні методи навчання;

Урок оцінюється у 1 бал, коли студент:

- студент не визначив освітньо-виховні завдання уроку;
- структурні елементи уроку не витримані;

- зміст уроку підбрано без урахування доступності, наочності, розвивальної орієнтованості;
- дидактичні принципи на уроці не реалізовані.

У разі, коли у студента відсутній конспект уроку, він не допускається до його проведення.

9. Проведення виховного заходу:

- Актуальність обраної тематики виховного заходу;
- Наявність конспекту виховного заходу;
- Застосування різних методів і форм роботи з учнями;
- Залучення учнів до творчості, до самостійної діяльності, дискусій, бесід;
- Наявність наочності та необхідного обладнання – **від 0 – 5 балів**.

Проведення студентами виховного заходу оцінюється від 0 до 5 балів.

Виховний захід оцінюється в **5 балів**, якщо його проведення відповідало наступним *вимогам*:

- Тема заходу була актуальною і відповідала віковим особливостям, запитам та інтересам учнів.
- Форма заходу відповідала психофізіологічним особливостям школярів і враховувала можливість активної участі в обраній формі більшості учнів.
- Мета заходу сформульована чітко, конкретно і спрямована на підвищення рівня розвитку вихованості учнів.
- План-конспект виховного заходу оформлений у відповідності із методичними рекомендаціями і включає в себе всі структурні частини (титульну сторінку, мету, форму проведення, обладнання, вступ, основну частину, висновок і літературу).
- Використовувалась відповідна наочність та необхідне обладнання. При цьому враховується творчий підхід до використання наочності та матеріального забезпечення; перевага надається власноруч виготовленим матеріалам (плакати, таблиці, схеми, написи, декорації та ін.).
- Активна участь школярів у проведенні виховного заходу.
- Зацікавленість, увага, дисциплінованість учнів в процесі всього часу проведення заходу.
- Наявність у змісті виховного заходу елементів дискусії, проблемності, відвертої розмови.
- Спрямованість заходу на розвиток особистості, загальнолюдських рис, на підвищення загальнокультурного рівня розвитку.
- Досягнення мети заходу, реалізація розвиваючих, виховних, пізнавальних завдань.

Виховний захід оцінюється в **4 бали**, якщо при його проведенні не було дотримано 1-2 вищеназваних вимог.

Виховний захід оцінюється в **3 бали**, якщо при його проведенні не було дотримано 3-5 вищеназваних вимог.

Виховний захід оцінюється в **2 бали**, якщо студент проводив його без належної підготовки і чітко поставленої мети і завдань; тема і форма заходу не відповідали віковим і психофізичним особливостям учнів; не було дотримано організаційної структури заходу; виховний захід не викликав зацікавлення у школярів.

Виховний захід оцінюється в **1 бал**, якщо жодна із вищеназваних вимог до виховного заходу дотримана не була; проведення виховного заходу не витримувало ніякої критики.

За відсутності конспекту виховного заходу студент не допускається до його проведення

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Модулі	I	II	Разом (балів)
Бали	0-50	0-50	0-100
1. Підготовка і проведення уроків історії	0-25	0-25	0-50
2. Підготовка і проведення виховних заходів	0-10	0-10	0-20
3. Виготовлення наочних засобів навчання	0-5	0-5	0-10
4. Індивідуальна робота з учнями класу	0-5	0-5	0-10
5. Підготовка і захист звітної документації	0-5	0-5	0-10

Шкала оцінювання якості знань студентів:

90–100 балів – зараховано /*відмінно* (A);

75–89 балів – зараховано / *добре* (BС);

60–74 балів - зараховано /*задовільно* (DE);

35–59 балів - *не зараховано* з можливістю повторного складання (FX);

0–34 балів - *не зараховано* з обов'язковим повторним курсом (F).

A (зараховано)	90 – 100	Видатна робота з мінімальними помилками
B (зараховано)	83 – 89	Вище середнього стандарту, але з деякими поширеними помилками
C (зараховано)	75 – 82	В цілому хороша робота, але з помітними помилками
D (зараховано)	68 – 74	Пристойно, але із значними помилками
E (зараховано)	60 – 67	Задовольняє мінімальні вимоги
FX (Не зараховано)	35 – 59	Необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання (доопрацювати)
FF (Не зараховано)	0 – 34	Необхідна значна подальша робота (переробити)

ДОДАТКИ

Додаток 1

Вимоги до сучасного уроку

I. Дидактичні вимоги до сучасного уроку

1. Формулювання освітньо-виховних завдань.
2. Визначення оптимального змісту уроку відповідно до вимог навчальної програми і цілей уроку, з урахуванням рівня підготовки й підготовленості учнів.
3. Прогнозування рівня засвоєння учнями наукових знань, сформованості умінь і навичок як на уроці, так і на окремих його етапах.
4. Вибір найраціональніших, оптимальних методів, прийомів і засобів навчання, стимулювання і контролю. Вибір форм організації, що забезпечує максимальну самостійність у навчанні учнів.
5. Реалізація на уроці дидактичних принципів.
6. Створення умов для успішного навчання учнів.
7. Чітке дотримання структурних компонентів уроку, визначення типу уроку і його місця в темі та курсі історії

II. Психологічні вимоги до уроку

1. Психологічна мета уроку:

- 1) Проектування розвитку учнів у межах вивчення конкретного навчального предмета і конкретного уроку.
- 2) Врахування у цільовій настанові уроку психологічної задачі вивчення теми і результатів, досягнутих у попередній роботі.
- 3) Передбачення окремих засобів психолого-педагогічного впливу, методичних прийомів, що забезпечують розвиток учнів.

2. Стиль уроку:

- 1) Визначення змісту і структури уроку відповідно до принципів розвиваючого навчання:
  - співвідношення навантаження на пам'ять учнів і їх мислення;
  - визначення обсягу відтворюючої і творчої діяльності;
  - планування засвоєння знань у готовому вигляді (зі слів учителя, з підручника, посібника) і в процесі самостійного пошуку;
  - облік контролю, аналізу й оцінки діяльності школярів, здійснюваних учителем, а також взаємної критичної оцінки, самоконтролю й самоаналізу учнів;
  - співвідношення спонукання учнів до діяльності (коментарі, що викликають позитивні почуття у зв'язку з проблемною роботою, установки, що стимулюють інтерес, вольові зусилля до подолання труднощів) і примусу (нагадування про оцінку, різкі зауваження, нотації).
- 2) Особливості самоорганізації вчителя:

- підготовленість до уроку – головне усвідомлення психологічної мети і внутрішня готовність до її здійснення;
- робоче самопочуття на початку уроку й у ході його (зібраність, співнастроєність з темою і психологічною метою уроку, енергійність, наполегливість у здійсненні поставленої мети, оптимістичний підхід до всього, що відбувається на уроці);
- педагогічний такт (випадки прояву);
- психологічний клімат на уроці (підготовка атмосфери радісного, щирого спілкування, діловий контакт і т.ін.);

3. Організація пізнавальної діяльності учнів:

- 1) Визначення заходів для забезпечення умов продуктивної роботи, мислення й уваги учнів:
  - планування шляхів сприйняття учнями досліджуваних об'єктів і явищ, їхнього осмислення;
  - використання установок у формі переконання;
  - планування умов стійкої уваги і зосередженості учнів;
  - вправи;
- 2) Організація діяльності мислення й уваги учнів у процесі формування нових знань і умінь:
  - визначення рівня сформованості знань і умінь учнів;
  - опора на психологічні закономірності формування уявлень, понять, рівнів розуміння створення нових образів під час організації розумової діяльності й уваги учнів;
  - планування прийомів роботи, що забезпечують активність і самостійність мислення учнів (система запитань, створення проблемних ситуацій);
  - використання різних видів творчих робіт учнів.
- 3) Закріплення результатів роботи:
  - формування навичок шляхом прав;
  - навчання перенесенню раніше засвоєних умінь і навичок на нові умови роботи, попередження механічного перенесення.

4. Організованість учнів:

- 1) Ставлення учнів до навчання, їхня самоорганізація і рівень розумового розвитку.
- 2) Урахування рівня навченості під час визначення сполучення індивідуальних, групових і фронтальних форм роботи учнів на уроці.

5. Врахування вікових особливостей учнів:

- 1) Планування уроку відповідно до індивідуальних і вікових особливостей учнів.
- 2) Проведення уроку з урахування сильних і слабких учнів.
- 3) Диференційований підхід до сильних і слабких учнів.

III. Гігієнічні вимоги до уроку.

IV . Вимоги до техніки проведення уроку

1. Урок повинен бути емоційним, викликати інтерес до навчання і виховувати потребу в знаннях.
2. Темп і ритм повинні бути оптимальними, дії вчителя учнів завершеними.
3. Необхідний повний контакт у взаємодії вчителя й учнів на уроці, необхідно дотримуватися педагогічного такту і педагогічного оптимізму.
4. Повинна домінувати атмосфера доброзичливості й активної творчої праці.
5. Варто змінювати види діяльності учнів, оптимально сполучати різні методи й прийоми навчання відповідно до рівня працездатності учнів залежно від дня тижня, порядкового номера уроку, навчальної дисципліни, типу і виду уроку.

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УРОКУ

1. Посилення активності, самостійності і творчої діяльності учнів.
2. Формування в школярів позитивної мотивації і потреби в знаннях.
3. Удосконалення на уроках методів і засобів навчання, що активізують діяльність учнів.
4. Стимулювання і формулювання пізнавальних інтересів учнів.
5. Оптимізація процесу навчання (вибір найефективнішого варіанта для даних умов на всіх етапах навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей учнів і вчителя.).
6. Створення на уроках сприятливих емоційно-ділових відносин.
7. Організація самостійної пізнавальної діяльності учнів, спрямованої на розвиток самостійності як риси особистості.
8. Інтенсифікація навчального процесу шляхом наукової організації праці вчителя і учнів.
9. Дотримання санітарно-гігієнічних умов.
10. Аналіз усієї діяльності й отримання результатів учителем і учнями.
11. Самостійна робота з підвищення рівня теоретичної і практичної підготовки.
12. Використання передового педагогічного досвіду і рекомендації психолого-педагогічної науки.
13. Використання нових педагогічних технологій.

УРОК МАЄ ВІДПОВІДАТИ ТАКИМ КРИТЕРІЯМ

1. Визначення теми уроку згідно з програмою.
2. Постановка завдань уроку.
3. Виділення основних понять та ідей уроку.
4. Роль учителя на уроці.
5. Роль учнів на уроці.
6. Міжпредметні, міжкурсіві та внутрішньо курсіві зв'язки.
7. Технічні засоби навчання.
8. Наочність.
9. Рациональне використання робочого часу.
10. Педагогічні технології та їх доцільність.
11. Диференційований підхід до роботи з учнями.
12. Знання, вміння і навички учнів, компетенції.
13. Виховний потенціал уроку.
14. Диференційований підхід до оцінювання знань учнів.
15. Коментоване пояснення домашнього завдання.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА АНАЛІЗУ ВІДВІДАНОГО ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

1. Тема виховного заходу та форма його проведення.
2. Керівництво організацією виховного заходу здійснив (ли) _____
(заступник директора з виховної роботи, педагог-організатор, класний керівник, шкільний психолог, та ін.) учні старших класів); у підготовці заходу брали участь _____ (заступник директора з виховної роботи, педагог-організатор, класний керівник, шкільний психолог, учні старших класів, представники міських позашкільних виховних закладів та ін.).
3. Доцільність поставленої мети та її зв'язок із загальною метою виховної роботи з учнями.
4. Характеристика змісту виховного заходу, його пізнавальна новизна, актуальність, відповідність віковим особливостям та інтересам дітей.
5. Організаційна підготовка і проведення:
  - використання обладнання і наочності;
  - залучення школярів до підготовки і проведення виховного заходу;
  - зацікавленість і емоційність учнів при сприйманні матеріалу.
6. Особистісні і професійні якості та вміння вчителя, що виявилися в ході проведення виховного заходу.
7. Виховний ефект проведеного заходу у порівнянні з очікуваним (причини розбіжності).
8. Самопочуття та задоволення учнів від проведеного заходу.

План-конспект уроку

Тема:

Мета: (освітня, розвиваюча, виховна; якщо інтегрований урок – очікувані результати)

Тип уроку:

Обладнання:

Хід уроку

Далі структура уроку в залежності від типу уроку

Наприклад: Урок засвоєння нових знань.

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми й мети уроку.

III. Актуалізація і мотивація опорних знань.

IV. Засвоєння нових знань.

План

Методи і	1.
прийоми	2.
роботи	3.

V. Закріплення.

VI. Підведення підсумків уроку, повідомлення домашнього завдання.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ**ТИТУЛЬНА СТОРІНКА****ПЛАН - КОНСПЕКТ****Виховного заходу**

НА ТЕМУ:

« _____ »

Студента _____ курсу

історичного факультету

_____

(прізвище, ініціали)

Чернігівська середня школа № _____

_____ клас, дата _____

Чернігів
200_ рік

ЗМІСТ КОНСПЕКТУ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ:

Мета:.....

Форма проведення (диспут, етична бесіда, свято, класна година тощо): .....

Терміни та поняття (якщо є): .....

Обладнання: .....

Примітки: .....

План:

Вступ (вступне слово вихователя, організація заходу, актуалізація теми заходу і т.д.) (___ хвилин).

Основна частина (виклад інформаційного матеріалу)(___ хвилин).

А)

Б)

В)

...

Заключна частина (висновки, підведення підсумків, узагальнення змісту, підсумкова бесіда та ін.)

Список використаних джерел (література, всі друковані та електронні джерела, які були використані під час підготовки виховного заходу.

1.....

2.....

3.....

Студент-практикант: нідпис   (прізвище, ініціали)

Конспект перевірів: класний керівник   нідпис   (прізвище, ініціали)

"Затверджую" Методист кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін   нідпис   (прізвище, ініціали).

ОРІЄНТОВНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ КЛАСУ

РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ШКОЛИ

1. Загальний опис школи: місце розташування, традиції, ступінь сформованості учнівського та вчительського колективу, зв'язок школи з громадськістю.
2. Зв'язок класного колективу із загальношкільним: участь класу в загальношкільних заходах, виконання учнями загальношкільних доручень, пропозиції класу щодо загальношкільного життя, знання в класі про події в школі та інших класах.

РОЗДІЛ 2. РІВЕНЬ РОЗВИТКУ КЛАСУ

1. Склад: коли утворений, кількість хлопців та дівчат, класний керівник, віковий ценз.
2. Загальний розвиток: відповідність класу віковим психологічним особливостям учнів, працездатність учнів, рівень пізнавальних інтересів.
3. Успішність: загальний рівень, успішність з окремих предметів, думка вчителів і учнів про успішність класу.
4. Дисципліна: загальний рівень, стан дисциплінованості на окремих уроках, під час перерв, в позаурочний час.
5. Громадський стан: виконання доручень, традиції класу, національна свідомість учнів.
6. Професійна орієнтація: визначеність учнів щодо вибору життєвого шляху, професії, які користуються повагою.
7. Актив: офіційні та неофіційні лідери класу, їх коротка характеристика, авторитет, ставлення лідерів до однокласників. Учні, які користуються повагою однокласників.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗОВАНІСТЬ УЧНІВ КЛАСУ

1. Поділ класу: угруповання за цільовими інтересами, угруповання негативного характеру. Наявність учнів, що не належать до окремих угруповань, мотиви їх відчуження та ставлення до них з боку згуртованих однокласників.
2. Дружба: дружба між хлопцями і дівчатами, проведення разом часу у школі та поза нею, захист членів класу на перервах та поза школою, наявність кругової поруки.
3. Організованість: уміння організовуватись для виконання колективних справ, розподіляти доручення між собою, уміння уважно слухати один одного, поступатись власними інтересами заради інтересів класу. Учні-дезорганізатори, їх взаємини з класом.

РОЗДІЛ 4. ЗВ'ЯЗКИ У КЛАСІ

1. Ставлення до окремих членів: активу, відмінників, невстигаючих, порушників, однокласників з фізичними вадами, новачків.
2. Характер об'єднань учнів: за місцем проживання, місцем за партою, інтересами, спільною діяльністю.
3. Стосунки між учнями: уважність один до одного, прагнення допомогти, вимогливість один до одного, вміння бачити недоліки.
4. Громадська думка у класі: які вчинки схвалюються, а які засуджуються, в яких формах виражається схвалення та осуд, різниця між сказаним і зробленим, об'єктивність оцінок, рівень самокритики в класі.
5. Зв'язок з батьками: активність батьків, співпраця батьків з класним керівником, співпраця батьків і учнів у навчанні і проведенні дозвілля.

РОЗДІЛ 5. ВИСНОВКИ

1. Пропозиції педагогічних заходів для кращої організації класу, піднесення його рівня розвитку.
2. Робота, проведена студентом-практикантом з метою підвищення активності класу в цілому та окремих учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александра М., Крижанівська В. Деякі роздуми щодо сутності формаційного та цивілізаційного підходів до розвитку історичного процесу та проблеми періодизації загальної історії // ІВШ. – 1999. - № 3. – с. 6-12.
2. Баханов К. Групова робота на уроках історії. // ІВШУ. – 1998. - № 3. – с. 38-43.
3. Баханов К. Проблема визначення мети і завдань шкільної історичної освіти // ІВШУ. – 2001. - № 6. – с. 18-19.
4. Баханов К. Робочий зошит учня “ Історія України з найдавніших часів до 16 ст.” (7 клас). Методичні аспекти // ІВШУ. – 1997. - № 3. – с. 28-33.
5. Баханов К. Технологія групової творчої справи в навчанні історії в школі // ІВШУ. – 2000. - № 1. – с. 23-29.
6. Баханов К.О. Дослідницька робота учнів на уроках історії. – Харків, 2004.
7. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – С.100 – 160.
8. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи з історії України. – К.: Генеза, 1996. – 208 с.
9. Баханов К.О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. – Х.: Основа, 2003. – С. 22 – 34; 57 – 67.
10. Богуславський М. Как работать с историческим источником //Педагогический вестник. - 1998. - № 11. - с. 15.
- 11.Гадецький М.В., Хлебнікова Т.М. Організація навчального процесу в сучасній школі. – Харків, 2004.
- 12.Гора П.В. Подготовка учителя к уроку //Преподавание истории в школе / далее ПИШ /. - 1984. -№ 3. - с. 58-64.
- 13.Гребенников И.В. Школа и семья. - М., 1986.
14. Грехнев В.С. Культура педагогического общения. - М.: Просвещение, 1990.
- 15.Грибова Л.А. О культуре поведения. - К., 1983.
- 16.Камычек М. Вежливость на каждый день. - М. , 1988.
- 17.Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. - М.: Просвещение, 1987
- 18.Клименко А.В. Лекции и семинары в преподавании истории. //ПИШ.-1998. - № 3. - с. 23-26.
- 19.Клокова Г.В. Основные методические условия формирования понятий //ПИШ. -1964. - №3. -с.37-44.
- 20.Комаров В. Економічна освіта школярів на уроках історії України (7-8 клас) // ІВШ. – 1998. – № 1. – с. 14-18.
- 21.Комаров В. Економічна освіта школярів на уроках історії України (8-9 клас) // ІВШ. – 1998. – № 10. – с. 14-19.
- 22.Комаров В. Історичні образи: як їх формувати // ІВШУ. – 2001. - № 2. – с. 26-28.
- 23.Концепція національного виховання //Рідна школа. - 1995. - № 6. -С. 18 – 25.

- 24.Макаренко А.С. Лекции о воспитании детей. Избр. произв. В 3-х т. /Редкол.: Н.Д. Ярмаченко. - К.: Рад. шк., - 1983. - Т. 3. - С. 357-370, 456 – 505.
- 25.Межпредметные й внутрпредметные связи в обучении истории //Внутрпредметные и межпредметные связи в обучении истории., М. 1990. - с. 8-18.
- 26.Моделяев В.Н. Уроки интегративного типа //ПИШ. -1991. -№4. -с.147-148.
- 27.Навчальна програма з історії для 5 – 12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. // ІВШ. – 2004. – № 7 – 8. – С. 48 – 50, 51 – 54, 55 – 57.
- 28.Оберман В.Я. Опорные конспекты и схемы на уроках истории //ПИШ.- 1996. - №3. - с.24-32.
- 29.Осипова М.П. Методика воспитательной работы (практикум). - М., 1991.
- 30.Петрова Л.В. Нетрадиционные формы уроков истории в V-VI кл. //ПИШ. - 1997. – № 4. -с. 20-23.
- 31.Покотило Н.П. Приемы преподавания. //ПИШ. -1993. -№2. -с. 41-47.
- 32.Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К., 2004.
- 33.Пометун О., Фрейман Г. Нові підходи до відбору та структурування змісту сучасної історичної освіти // ІВШУ. – 2000. - № 1. – с. 2-7.
- 34.Сафьянов В.М. Этика общения. - М., Знамя, 1998.
- 35.Сухомлинский В.А. Избр. произв. В 5-ти т. Редкол.: Дзевежин А.Г. (предис.) и др. - К., Рад. шк., 1979 – 1980.
- 36.Тимофеев Ф.И. План-конспект на уроках истории //ПИШ. -1964. - №4.
- 37.Троцкий Ю.Л. Дети пишут историю / Инновационная технология исторического образования // ПИШ.. -1999. -№ I. - с. 24-27.
- 38.Умбрашко К.Б. Развитие творческого мышления на уроках истории //ПИШ. - 1995. - №2. - с. 29-34.
- 39.Фатке В. Работа с картой на уроках истории //ПИШ. - 1992. - № 3-4. - с. 47-54.
- 40.Фідря О. Методологія історії і тенденції розвитку шкільної історичної освіти // ІВШУ. – 1999. - № 3. – с. 31-36.
- 41.Шевченко Н.И. Работа с учебником и развитие школьников. // 1999. - № 6. - с. 45-51.
- 42.Шимановський М. Рольова гра у викладанні історії. //Історія України. - 1999. - № 34. – с. 10 – 11.
- 43.Щуркова Н.Е. Собрание пестрых дел. - М., 1996.